

آشنایی با پیمان‌های نظامی ناتو*

شماره نی داوودی

تشکل نیروهای دوطرف را برای روبرویی‌های احتمالی آماده می‌کرد که حاصل یکی از این تشکل‌ها را می‌توان «پیمان ناتو» نامید. پیمان ناتو سرآغاز پیدایی پیمان‌های نظامی رنگارنگ در جهان آشفته سیاست شد. پنج سال بعد از انعقاد پیمان ناتو

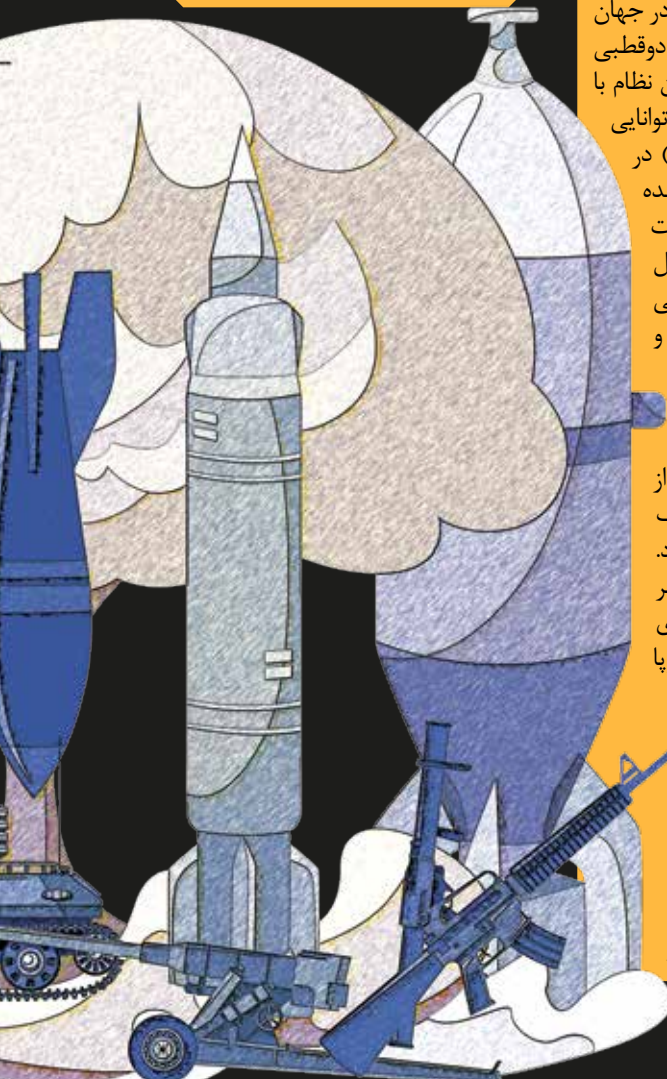
در سال‌هایی که شوروی وجود داشت، ترس از جنگ همه‌جانبه نتیجهٔ تجمع بی‌سابقهٔ قوای مخرب در دست دولت‌های آمریکا و شوروی بود که هر کدام سعی می‌کردند حوزهٔ اقتدار خود را گسترش دهند. تجمع قدرت در دست این دولت‌ها که ناشی از تغییرات مؤثر در نحوهٔ توزیع قدرت سیاسی و فناوری در جهان بود، موجب پدیدآمدن یک نظام دوقطبی در روابط بین‌المللی شده بود. این نظام با ظهور دو قدرت برتر جهانی (با توانایی نظامی و اقتصادی تقریباً برابر) در صحنهٔ بین‌المللی مشخص شده بود. کشورهای دیگر به درجات متفاوت از دوری و نزدیکی و تمایل به دو نوع نظام اقتصادی و سیاسی سرمایه‌داری (کاپیتالیسم) و کمونیسم، در اطراف آن‌ها حلقه زده بودند.

البته این گروه‌بندی یا به قول خود غربی‌ها، بلوک‌بندی، از اولین روزهای بعد از پایان جنگ جهانی دوم خود را نمایان کرد. زمانی که هنوز خون میلیون‌ها نفر انسان بی‌گناه که قربانی هدف‌های شوم دولت‌های استعمارگر اروپا شده بودند، برسرزمین‌های جنگ‌زده خشک نشده بود، ملل فاتح شروع به تجاوز به سرزمین‌های آزادشده کردند! در این حال از یک سو مردم این سرزمین‌ها و از سوی دیگر با یکدیگر برخورد داشتند. این برخوردها مرزبندی و

در عصر حاضر روابط بین‌المللی چهار تحول عمده را پشت سر گذاشته است:

۱. نظام‌های حکومتی متعدد و مجزای پیشین در نظام جهانی مستهلک شدند.
۲. نظام مسلط استعمار اروپایی از بین رفت.
۳. دو جنگ فراگیر (جنگ‌های جهانی اول و دوم) رخ داد.
۴. امکان انهدام جهان به وسیلهٔ سلاح‌های هسته‌ای ابرقدرت‌ها به وجود آمد.

دو جنگ جهانی این قرن از عوامل مؤثر و قطعی از هم پاشیدگی اروپا به عنوان مرکز سیاسی جهان به شمار می‌روند. زیرا در همان وقت که این جنگ‌ها ملل اروپایی را از نظر مادی و نیروی انسانی ضعیف می‌کردند، ملل غیراروپایی، یعنی ایالات متحده و ژاپن را بعد از جنگ جهانی اول و نیز، ایالات متحده و روسیه را بعد از جنگ جهانی دوم، به جلو می‌راندند. این دو جنگ نه تنها در نتایجشان اختلاف داشتند، بلکه خصوصیت ذاتی‌شان نیز با جنگ‌هایی که تا آن وقت در جهان غرب رخ داده بودند، متفاوت بودند. بیشتر جنگ‌هایی که در گذشته رخ می‌دادند، به دو دلیل محدود بودند: اولاً هدف‌های جنگ محدود بودند، و ثانیاً تنها بخشی از منابع مادی و انسانی قوای متخاصم درگیر جنگ می‌شد. لیکن دو جنگ جهانی گذشته و همهٔ جنگ‌هایی که امروزه اغلب ملل قدرتمند جهان درگیر آن‌ها هستند، در همهٔ زمینه‌های فوق همه‌جانبه و نامحدود بوده‌اند.

که دولت آمریکای شمالی را به کشورهای اروپای غربی پیوند می‌زد، «پیمان ورشو» میان شوروی و گروهی از متحدانش منعقد شد. به دنبال آن پیمان‌های بالکان، آنزس، سنتو، سیتو و ... به بهانه‌های تازه تشکیل شدند که هر کدام از این پیمان‌ها مانند حلقه‌ای گروهی از کشورها را به یکی از دو پیمان عمده و مهم، یعنی ناتو و ورشو، متصل می‌ساختند و در نهایت این کشورها را تحت سیطره دو قطب قدرتمند آمریکا و شوروی قرار می‌داد و بدین ترتیب حوزه عملیاتی این پیمان‌ها را گسترش می‌داد.

چگونگی تشکیل ناتو

همان‌طور که اشاره شد، پس از پایان جنگ جهانی دوم، شوروی به عنوان یکی از فاتحان جنگ شروع به گسترش حوزه

تسلط خود کرد. به این منظور با برنامه‌ریزی‌های قبلی و با به قدرت رساندن حزب‌های کمونیست وابسته به خودش در کشورهای مجارستان، رومانی و بلغارستان که طبق توافق متفقین به این کشور تحویل شده بودند، و همچنین در بقیه کشورهای اروپای شرقی به وسیله سرکوب نیروهای موجود و پشتیبانی همه‌جانبه از حزب‌های وابسته به خود در انتخابات، به تدریج این کشورها را یکی پس از دیگری به قمرهای خود اضافه می‌کرد.

این برنامه در نیمه غربی اروپا نیز پیشرفت‌های چشمگیری داشت. با توجه به این دست‌اندازی‌های شوروی، دولت‌های امپریالیستی اروپا به رهبری آمریکا دست به اقداماتی برای سرکوب این خطر سرنوشت‌ساز (گسترش کمونیسم) زدند که در این زمینه می‌توان از طرح مارشال، پیمان بروکسل و بالاخره در ۴ آوریل ۱۹۴۹، «پیمان آتلانتیک شمالی» که مخفف آن به انگلیسی «ناتو» است، نام برد. پیمان ناتو میان آمریکای شمالی و کشورهای انگلیس، فرانسه، بلژیک، هلند، لوکزامبورگ، ایتالیا، پرتغال، ایسلند، دانمارک، نروژ و کانادا منعقد شد.

در سال ۱۹۵۲، یونان و ترکیه و در سال ۱۹۵۵ آلمان غربی نیز به ناتو پیوستند. با پیوستن هر کدام از این کشورها حوزه عملیاتی پیمان ناتو گسترش می‌یافت. مثلاً ورود یونان و ترکیه به ناتو سبب شد که حوزه مدیریتانه جمعاً مشمول مقررات پیمان مذکور شود.

به دنبال آن، ناتو برای افزایش قدرت خود به تشکیل پیمان‌های جدا و هماهنگ با ناتو دست زد که از جمله در مدیریتانه پیمانی به نام بالکان، بین یوگسلاوی، یونان و ترکیه ایجاد کرد که خارج از پیمان ناتو با همکاری و هماهنگی یکدیگر به ناتو خدمت می‌کردند. پیمانی دیگر به نام «آنزوس» بین استرالیا، زلاندنو و آمریکا بسته شد که سلطه آمریکا را در این منطقه هماهنگ با ناتو تأمین می‌کرد، و همچنین پیمان‌های منطقه‌ای مثل «سنتو» در خاورمیانه و

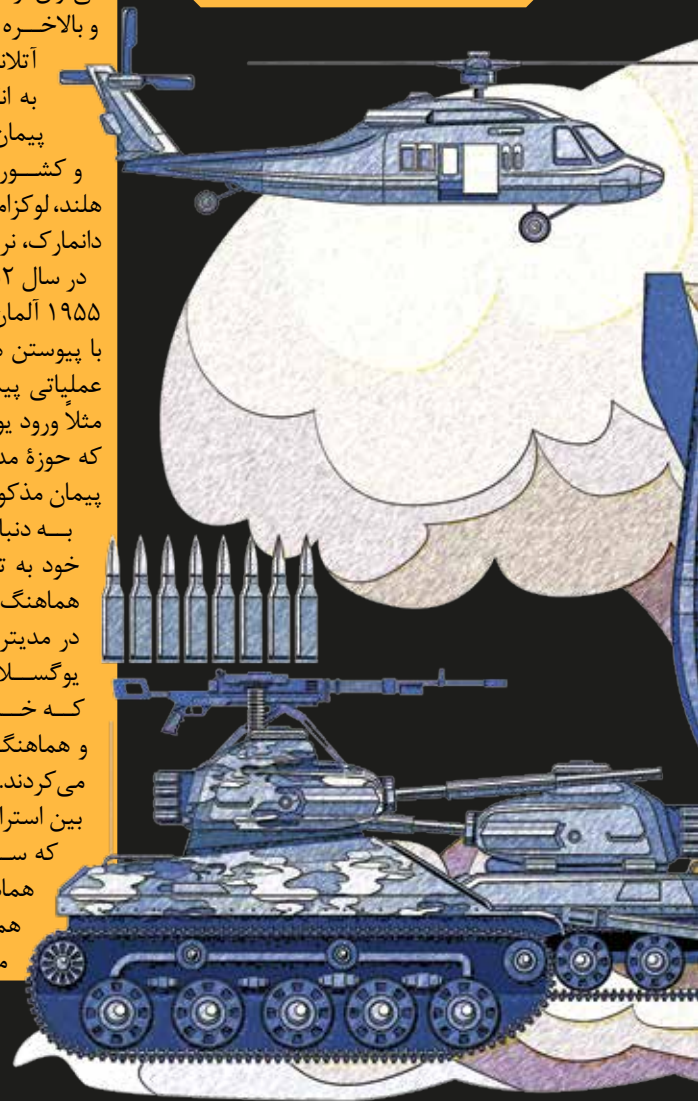
«سیتو» در آسیای جنوب شرقی. پیمان ناتو در حقیقت با ابتکار و ابداع خود آمریکایی‌ها به وجود آمده است. رکن اصلی پیمان را قدرت و نفوذ نظامی و اقتصادی آمریکا تشکیل می‌دهد و طبعاً آمریکا رهبری ناتو را بر عهده دارد. تشکیلات ناتو بخشی تفکیک‌ناپذیر از امپراتوری عظیم استکباری آمریکا برای تحقق امیال شوم استعماری‌اش است.

هدف‌های ناتو

امضاکنندگان پیمان ناتو هدف خود را حفظ به اصطلاح صلح و امنیت بین‌المللی در جهت مقاومت در برابر تجاوز در چارچوب منشور «سازمان ملل متحد» اعلام کرده‌اند. آن‌ها تأکید کرده‌اند که مصمم‌اند آزادی، میراث مشترک و تمدن ملت‌هایشان را که براساس دموکراسی، آزادی فرد، و حکومت قانون بنا شده است، حفظ کنند. ولی امپریالیسم آمریکا با گسترش حوزه عملیاتی ناتو از اروپا به سراسر جهان عملاً نشان داده است که هدف‌ها و انگیزه‌های اصلی ناتو چیست. از آنجا که تأمین منافع اصلی‌ترین انگیزه حرکت امپریالیسم جهانی است، مسلماً در هر نقطه‌ای از جهان که منافع امپریالیسم آمریکا در خطر باشد، از بین بردن عوامل خطرساز جزو هدف‌های ناتو است.

به‌طور کلی می‌توان هدف‌های واقعی پیمان ناتو را به صورت زیر فهرست کرد:

۱. حفظ ثبات رژیم‌های وابسته و مرتجع و طرفدار غرب در سراسر جهان به منظور تداوم غارت کشورهای جهان سوم.
۲. حفظ سلطه نظامی - اقتصادی بر همه آبراهه‌ها، کانال‌ها، اقیانوس‌ها و نقاط راهبردی به منظور مقابله با دشمنان احتمالی و غارت شدید ذخایر بی‌کران اقیانوس‌ها.
۳. سرکوب سریع، هماهنگ و به‌موقع حرکت‌های مردمی در کشورهای وابسته.
۴. حفاظت از منابع کشورهای اروپای غربی و در رأس آن آمریکا در مقابل تهدیدات خارجی.

* ناتو: سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (North Atlantic Treaty Organization)